

STOLETNICA VIŽMARKEGA TABORA

Rojstvo ideje in političnega programa združene Slovenije

REVOLUCIONARNO gibanje leta 1848, ko je vrela vsa Evropa od naprednih idej, je šlo skoraj neopazno mimo slovenskega ljudstva. Čeprav je imelo med Slovenci slab odmev, pa je vseeno pustilo kal združene Slovenije. Ta kal je čakala dvajset let, da je prišla na dan v vsej svoji moči.

V letih, ki so sledila, še ni bilo znano, koliko Slovencev se zavzema za idejo združene Slovenije, ki je postajala slovenski politični program. Nasprotniki te ideje so zlasti zavračali težnje po enakopravnosti jezika in združenju vseh Slovencev v enotno nacionalno tvorbo. Svoja stališča so utemeljevali s tem, da je slovenščina kot jezik premalo izobilkovana, kot knjižni jezik pa ljudstvu nerazumljiva: »Slovenski kmet se naj uči nemško, saj mu je ta jezik bolj v prid v vsakdanjem življenju in zakaj bi se Štajerci, Korošci, Kranjci in Primorci združevali, ko so Slovenci stoletja živeli v popolni slogi z Nemci.« Smatrali so, da je narodnostni boj nepotreben in da snubijo v ta boj slovenski narod neodgovorni prenapetosti. Med nasprotniki ideje združene Slovenije so bili tudi mnogi rojeni Slovenci, ki se jim je zdela podrejenost Slovenije docela naravna in pravilna. Mednarodni položaj v Evropi med leti 1848 in 1866 ni bil niti najmanj ugoden za slovensko ljudstvo. Razpad habsburške monarhije je bil skoraj pred vrati in bolj kot kdaj koli prej je grozila razcepitev slovenskega življa med dve državi Avstrijo in Nemčijo. Nemčija je zahtevala iz gospodarskih in zgodovinskih razlogov Trst z zaledjem, iste pogoje je postavljala tudi Italija. Slovenska niso obsojali na propad samo sovražniki, tudi prijatelji iz bratskih narodov so mnogokrat pozabljali na slovenske narodnostne težnje. V tem času je že pripadel del slovenskega etičnega ozemlja — Beneška Slovenija Italiji. To dejstvo je mnoge slovenske narodnostne voditelje opomnilo na nevarnosti, ki grozijo Slovincem kot narodnostni celoti, če ne bodo pravočasno nacionalno osveščeni.

Demokratska gibanja velikih narodov, kot tudi delavska gibanja, ki se je porajala v Evropi, ni imelo razumevanja za težnje majhnih narodov. Tudi filozofi in misleci ter veliki demokrati, kot so bili Engels, Hugo, Garibaldi, Kossuth, so smatrali nacionalna vprašanja majhnih narodov za nepomembna, mali narodi pa, naj bodo obsojeni na izgubo lastnega kulturnega izročila in na zlitje z velikimi narodi. Celo s hrvatske strani so vedno pogosteje svetovali slovenskim voditeljem, da naj sprejmejo za knjižni jezik srbohrvaščino.

Piramida, ki stoji na mestu, kjer je bil pred 100 leti Vižmarški tabor, je plod prostovoljnega dela mladincev podjetja »Megrad«

ZACETEK TABORSKEGA GIBANJA

Ponovno nastane preokretnica v slovenskem narodnostnem gibanju leta 1867, ko Habsburška monarhija postane zveza dveh držav s skupnim vladarjem. Proti tej ureditvi so se na dunajskem državnem zboru borili slovenski poslanci, ki so pripadali federalističnemu krogu. Zato so se v poznejših letih skušali prilagajati kot lojalna opozicija. To prilagajanje pa je zlasti na Štajerskem naletelo na močan odpor, ki je trajal vse do leta 1870, ko so slovenski poslanci izstopili iz dunajskega parlamenta. Na čelu borbe proti oportunistični politiki slovenskih poslancev je stal mariborski časopis »Slovenski narod«. Zato je docela razumljivo, da se je na Štajerskem najprej pričelo taborsko gibanje, ki je leta 1869 postavilo najradikalnejšo zahtevo po Združenju Sloveniji.

Taborsko gibanje pri nas je našlo vzgled pri Čehoslovakih. Bilo je mnogo idej o pripravi taborov, vendar se je najprej za to tvegano politično dejanje odločila čitalnica v Ljutomeru. Taborsko gibanje je trajalo tri leta. Od zadnjega tabora na Bukljah pri Grabštajnu na Koroškem 1871. leta je bilo: 5 taborov na Štajerskem, 4 na Gorškem, 4 na Kranjskem, 3 na Koroškem in 2 v Istri. Kasneje je dunajska vlada tabore prepovedala. Radikalizem, ki se je odražal na taborih, je bil prej nacionalno kot pa socialno obarvan. Zlasti je bilo za taborsko gibanje značilno široko zaje-manje kmečkih množic. Taborsko gibanje ni načenjalo nasprotij med bogatim in revnim slojem slovenskega prebivalstva. Ker interesi slovenske buržoazije niso bili ogroženi od spodaj, je bilo taborsko gibanje zelo enotno. Nevarnost za taborsko gibanje je prišla od drugod. Povzročili so jo razkoli med liberalci in klerikalci, od katerih so slednji začeli ustvarjati svoje lastne organizacije in se vedno bolj povezovati z nemškimi konservativci. Kmalu je prišlo do ločitve obeh struj in do ločenih nastopov na volitvah.

Vrhunec taborskega gibanja je nedvomno bil Vižmarški tabor, ki je bil sedmi po vrsti. Vižmarški tabor je bil, kot je trdil Levstik, porojen pod pritiskom javnega mnenja, ki je prisililo obotavljivo in v marsičem oportunistično slovensko politično vodstvo na Kranjskem, da je prenehalo razmišljati o posledicah, ki bi jih lahko izvajala dunajska vlada.

POMEN VIŽMARKEGA TABORA

Vižmarški tabor je bil sklican v centru slovenskega nacionalnega ozemlja in kot tak je bil od vseh taborov največji, saj se ga je udeležilo okoli 30.000 Slovencev. Po svojem značaju je bil edini vseslovenski tabor, ker so bili na njem prisotni predstavniki vseh slovenskih pokrajin. Še nikoli tako kot tedaj, so odmevala gesla: »Združimo se! Ne vdajmo se! Živila Slovenija!«

Osnovna tema tabora je bila združitev vseh slovenskih pokrajin v eno kronovino z enim deželnim zborom v Ljubljani. Vižmarški tabor je postavljaval zahteve po uvedbi slovenskega jezika v vseh osnovnih in drugih šolah, o uvedbi slovenščine v uradih in o ustanovitvi slovenske Univerze v Ljubljani.

Tabor v Vižmarjih ni ostal zgolj pri jezikovnih in združitvenih zahtevah, ampak se je dotaknil tudi gospodarskega področja. Zavzel se je za ustanavljanje slovenskih denarnih zavodov in deželne zavarovalnice. Podobno kot drugi tabori je tudi Vižmarški tabor opredelil svojo povezanost s preteklostjo, ko je bil Slovenec še gospodar na lastni zemlji.

Tabori so služili političnemu programu Združene Slovenije, v kateri so videli naši predniki edino zagotovilo za svobodnejši in enakopravnejši razvoj slovenskega naroda v monarhiji. Včasih kar preveč romantični po starih časih so se postavili proti obdobju absolutizma in nacionalne nesvobode. Zlasti Vižmarški tabor je zaradi svoje množičnosti močno okreplil nacionalno samozavest in ponos naših prednikov.

Organizatorji taborov so se zavedali, da ne bo taborskega gibanja sprejela nobena avstrijska vlada, vendar so vztrajali pri tem gibanju v želji, da bi ideja Združene Slovenije prišla v sleherno slovensko vas. Zavedali so se, da je za slovenski narod važno, da zve svet za njegov obstoj in da ga najdejo vse neprimlike, enotnega ob poglavitni ideji zedinjenja.

Taborsko gibanje, posebno pa Vižmarško, je po dolгих stoletjih mirovanja prvič politično razgibalo slovensko javnost. To je pomenilo plebiscit slovenskega ljudstva, ob katerem so propadli vsi napori narodnih odpadnikov, da bi organizirali na slovenskih tleh protitaborska zborovanja. Tabori so prvič dokazali politično zrelost slovenskega življa in njegove želje po ohranitvi svojega narodnostnega prostora.